

כאמרו קרן לא...
לפני כשנתיים...
בית מדרש גבוה...
תורה...
כולל הדף היומי...
קרית ספר ת"ו...
מיסודה של עמותת...
"משולי ערימות"...
רחוב שאגת אריה 17/25...
קרית ספר 71919 מודיעין עילית...
ארץ ישראל...
גליון מספר 250...
הוצאת ע"י בנם הנה"ג...
הרי"ד אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון...
עלון שבועי...
מראי מקומות לעיון...
בדף היומי...
לע"פ הרי"ד צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל...
בס"ד, כ' תמוז התשס"ח...
מסכת גיטיין דף יב - דף יח...
דף יב ע"א...
א) תוס' ד"ה אלא דכתיב וכו', וא"ת למי' דכו', ובתוס' הרא"ש תירץ עוד, דיש לומר, דהאי קרא אסמכתא בעלמא הוא, ועיקר טעמא משום דתרי מיגו לא אמרינן. וכן מוכח בתורת כהנים דשתי דרשות דורש מהך קרא, "לא תלקט" לא תסייע לעני. "לא תלקט" להזהיר את העני על שלו.
ב) בא"ד, וא"ת דנילף מהכא. תמה הגרע"א, כיון דבמגביה מציאה ליכא לאו, היאך נילף, הא הם עצמם כתבו, דבפאה טעמא דלא זכי, משום דעבר אמימרא דרחמנא ד"לא תלקט", ואף לאביי דאי עביד מהני, הכא גלי קרא דלא מהני. וביותר קשה, מה שכתבו בסוה"ד, דלרב חסדא רבנן ילפי מהכא למציאה. הא יצטרך לדחוק, דסבירא ליה דוקא כאביי, דהא לרבא פשיטא דליכא למילף מהכא, דאית ליה אי עביד לא מהני, ונשאר בצריך עיון גדול. (ועי' בתוספות הגרע"א פאה אות נ"ד).
ג) רש"י ד"ה עשה עמי, מלאכה ואיני זנך אלא חזור על הפתחים. הקשה האילת השחר, מאי מהני שיחזור על הפתחים, הא מה שקנה עבד קנה רבו. ובשלמא למאן דאמר בקידושין (כג): שיכול לתת לעבד על מנת שאין לרבו רשות בו, מסתבר שכל שכל נתינה של צדקה לעבד לצורך מזונותיו, ניתנת על דעת שהאדון לא יזכה בה. אבל למאן דאמר דלעולם זוכה האדון, מאי מהני שיחזור על הפתחים. ותירץ, דכיון שאם יזכה האדון גם במזונותיו ימות, הווי כדי חייו ובכחאי גוונא אינו משתעבד לאדון. וכעין זה הוכיח בשיעורי רבי שמואל (אות רכג) מהתוס' (בעמוד ב) ד"ה שמע מינה. ועיין באות יג.
ד) גמ', דכוותה גבי אשה דאמר לה צאי וכו' אמאי לא, אשה בדלא ספקה. כתב בהגהות אשרי בכתובות (פי"ג, סימן ב) בשם המרדכי, דמכאן מוכח דבספקה, יכול לומר לה צאי אפילו בעל כרחא. דאי מיירי מדעתה, אפילו בדלא ספקה נמי. והביא דמפירוש רש"י שם (קז). ד"ה בששמעו משמע, דאפילו בספקה אינו יכול לומר לה כן אלא בהסכמתה. והקרבן נתנאל שם (אות ג), כתב לדחות הראיה מגמ' דילן, דיש לומר דכיון דספקא, כשאומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אינו חוב לה, ומסתמא מתרצית. וכתב בבאור הגר"א (אבן העזר טז, סק"ז), דגם ברמב"ם (פי"ב מאישות הי"ד) ובשלחן ערוך (סימן טז, ד), משמע כרש"י.
ה) גמ', בדלא ספקה. פירש רש"י בכתובות (ע): ד"ה בדלא ספקה, דהיינו על ידי מעשה ידיה הקצובין במתניתין בכתובות (סד): [כלומר דאפילו יכולה לעשות יותר, כיון שאינה מחוייבת, מיקרי לא ספקה].
ו) גמ', אשה בדלא ספקה. הקשו התוס' בכתובות (מו): ד"ה תיקנו, הא ריש לקיש בכתובות (נח): סבר דתחילה תקנו מעשה ידיה לבעל ותמורתם תקנו לה מזונות, דהיינו דתקנת מעשה ידיה הוא העיקר. וכיון שהתקנה לטובתו, אמאי לא יכול לומר לה צאי וכו' בדלא ספקה. ותירצו, דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר, אלא לענין שלא תוכל האשה לומר איני ניוזנית ואיני עושה.
ז) תוס' ד"ה עבד נמי, בתוה"ד, ולהכי קאמר לעיל שמע מינה יכול הרב וכו' כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו. הקשה המהרש"א, אם כן, מאי משני מעיקרא בדאמר ליה צא וכו', הא סוף סוף עובד לו. ותירץ, דהתרתן מעיקרא לא הבינ כמו המקשן, ולא סבר דהעבד עובד אף בכחאי גוונא, וכדמסיק לבסוף, עבדא דנהום כריסיה לא שוה וכו'. וכעין זה כתב המהר"ם שו"ת, דהתרתן סמיך אמאי דמסיק לבסוף, עבדא דנהום כריסיה לא שוה וכו'.
ח) בא"ד, בסוה"ד, דבדלא ספיק לא שכיה. וכעין זה כתבו התוס' ביבמות (צא). ד"ה כל, דסתם נשים מעשה ידיהן עורף על מזונותיהן. ולכאורה, לריש לקיש בכתובות (נח): דאינה יכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה. קשה, דעל פי רוב היא מפסדת, ומה טובה אית לה בתקנת מזונות. ואין לומר דאין הכי נמי לריש לקיש התקנה לטובת הבעל ולא לטובת האשה, דבתוס' כתובות (מו): ד"ה תיקנו

בית מדרש גבוה
תורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת
"משולי ערימות"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 250

הוצאת ע"י בנם הנה"ג
הרי"ד אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

לע"פ הרי"ד צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

מסכת גיטיין דף יב - דף יח

בס"ד, כ' תמוז התשס"ח.

משמע, דמודה ריש לקיש דהתקנה אינה לטובת הבעל. ויש לומר דבעיני חכמים יותר טוב לאשה שהיו מזונותיה בטוחים לעולם, דהוא חיי נפש, אף דעל פי רוב מפסדת ממון מחמת תקנה זו. (א.ג.).

ט) גמ', מספקת מאי למימרא. כתב הקרבן נתנאל בכתובות (פי"ג סימן ב אות ג), דמכאן מוכח כדעת רש"י (הובא באות ב), דאינו יכול לומר לה צאי בעל כרחא אפילו בספקה. דאי מצי אמר בעל כרחא, מאי פריך מאי למימרא, אימא דאתי לאשמועינן האי דינא, דמצי אמר אף בעל כרחא.

ז) גמ', או הוציאני לחרות כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי. הגרע"א (בגליון הש"ס) ציין לתוס' בבבא קמא (פח). ד"ה דכתיב, שכתבו, דקצת משמע מכאן דאין כל כך חובה ליתן צדקה לעבד. והרמב"ם (בפי"ט מעבדים ה"ז) כתב, שישראל מצויין להחיות עבדים שביניהם. וכתב המאירי, דהוא מה שאמרו, מאן דמרחם אבני חרי אעבדא נמי מרחם.

יא) גמ', המקדיש ידי עבדו כו' ש"מ יכול הרב לומר כו'. כתב המהרש"א, דהא דלא משני נמי הכא כדלעיל, דהיינו להעדפה דמעשה ידיו, דהם של רבו. משום, דאם כן תקשי כדמקשינן לקמן בהמשך הדברים, אמאי לוח ואוכל, הא מעשי ידיו שכנגד המזונות אינם הקדש. וליכא לשנויי שוה ואוכל בשביל העדפת האכילה יותר ממה שצריך לקבל מהאדון, כדלקמן. דאם כן, ההקדש מצי למיטען שיעשה ההעדפה להקדש, כפי שצריך לעשות לאדון.

דף יב ע"ב

יב) גמ', ולימא ליה הקדש עד השתא סגי לך וכו'. הקשה המהר"ם שו"ת, הא בסמוך אוקי דאיירי בעושה פחות פחות משה פרוטה, דאכתי לא חייל הקדש עליה, ואם כן היאך לימא ליה הקדש, וכו'. ועוד, מה תירצו בפחות פחות משה פרוטה, הא כיון דלא חייל אמלכתו נמצא דהאדון זכה בה, ואמאי מיתהני ביה העבד, לפרוע חובו. ותירץ, דאף שהאדון זוכה בו, מכל מקום דעתו שלאחר שתצטרף פרוטה תחול עליה הקדש, והיינו דמקשינן מעיקרא "ולימא ליה הקדש וכו'", דהיינו שהרי של האדון הוא, ודעתו שישמר לצורך ההקדש, ומשני דהקדש גופיה נחא ליה, ודעת האדון שכפי שניחא להקדש כן יהיה. ועיין באות יב.

יג) גמ', בפחות פחות משה פרוטה. כתב המאירי, דהוא הדין דיכול לאכול פחות פחות משה פרוטה, בלא ללוות קודם, אלא דאין דרך לאכול בכחאי גוונא. והפני יהושע הקשה, מאי טעמא בעי ללוות הא יכול למכור כל פחות משה פרוטה ולאכול. [דהיינו, דהמלאכה תצא לחולין כשמכרה פחות משה פרוטה, ולאחר מיכן יקנה בסכום שנצבר מאותם פחות משה פרוטה מאכל]. ותירץ, דאי אפשר למכור פחות משה פרוטה, משום דלאו ממונא הוא. והא דפורע פחות משה פרוטה, היינו על ידי שעושה מלאכה למלוה עצמו ונותן לו המלאכה עצמה בתורת פירעון כשמגיע לפחות משה פרוטה. [וצריך ביאור, דאם לאו ממונא הוא ולא שייך ביה מכירה, אמאי מיקרי פירעון. (א.ג.). ויש לומר דענין פירעון אינו דקונה החיוב עבור הכסף שנותן לו. ולקנין כסף בעינין כסף, ופחות משה פרוטה אינו כסף. אלא כיון שפרעו מוחל השעבוד כנגד מה שמקבל].

יד) תוס' ד"ה פחות ליתני שש פרוטות הן. הרשב"א הביא שיש שתירצו, דלעולם הקדש חייל אפחות משה פרוטה, אלא דאיסור מעילה אינו אלא בפרוטה, ואף דאיסורא דרבנן איכא, הכא שרי לכתחילה, משום דניחא ליה להקדש. וכתב המהר"ם שו"ת, דלפי זה, תתיישב קושייתו (שהובא באות ז), משום דבלאו הכי היה איסור מדרבנן. אמנם הרשב"א, הקשה אחאי פירושא בשם ר"י, דהא תנן בכריתות (טו): צירף את המעילה לזמן מרובה. ואם כן איך יכול לאכול פחות פחות משה פרוטה. ולהכי פירש כתוס'. והרמב"ן פירש, דהכי קאמר, דכיון שהאדון הקדיש מעשה ידי עבדו, אין פחות משה פרוטה מעשה ידיו. אבל אם

המהרש"א, דהא דסברי התוס' דסלקא דעתך דכיון דראוי לינתן בשעה שעשה שליח והותחל כל כך מחיים יהני, היינו דוקא בגט שיחורר, כיון דהתם מהני זכיה שלא מדעת העבד לרבנן **דלעיל** (יא:). אבל בגט אשה דחוב הוא לה, ואין נעשה שליח שלא מדעתה, פשיטא דליכא למימר שהותחל מחיים.

(ה) **תוס' ד"ה לא יתנו, בתוה"ד**, אשמועינן דאף על גב שמינה המגרש בחייו השליח לא חשיב להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא קיים, אלא חשיב גט לאחר מיתתו. הקשה **הקצות החושן** (סימן קפ"ב סק"ב). לדעת **הרמב"ם** (בפ"ב מגירושין ה"ט), דבגטתה המשלח לאחר השליחות, מצי שליח לגרש מדאורייתא, אמאי הכא באמת לא יוכל השליח לגרש לאחר מיתתו. ותיירך, דבמת שאני, דמחמת המיתה פקע כוחו לגמרי באשה זו, דמיתת בעל מתרת, ולא דמי לנשתטה דשייך ביה גרושין, אלא דמחוסר דעת ויד לגרש.

(ו) **תוס' ד"ה והא, בתוה"ד**, ועוד מפרש רבינו תם דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלש מתחילה לכך ביד שלישי. **בחיודושי הרמב"ן** דחה דברי רבינו תם, מכא **תוספתא דבבא בתרא** (פ"ט ה"ה) דתנתינן דאפילו בשדה, שאינו מוציאה מתחת ידו, אמרינן מצוה לקיים דברי המת. **והרמב"ן** תירץ, דהא דלא מוקמינן הכא משום מצוה לקיים דברי המת, משום דלא אמרינן הכי אלא כשאומר בלשון ציווי, אבל כשאומר בלשון הקנאה לא, דהא לא ציוה להם. ובמתניתין מיירי שאמר לעדים הוו עלי עדים ותנו מנה לפלוני שאני חייב לו, דאינו לשון צוואה. וליכא לאוקמה למתניתין בלשון צוואה, דאם כן, אף בשחרור עבד אמאי לא יתנו לאחר מיתתו, משום מצוה לקיים דברי המת.

(ז) **גמ', לעולם בבריאי וכו' במעמד שלשתן קנה**. הקשה **הר"ן** (ה. בדפי הרי"ף), אמאי ברישא בשטר שיחורר לא מהני נמי מעמד שלשתן כשאר נכסים. בשלמא בגט אשה ניהא, כיון דחוב הוא לה ולא תיקנו אלא במידי דזכות. אבל בעבד הא זכות הוא לו. ותיירך, דבשטרות לא תיקנו מעמד שלשתן, כיון דאין גופן ממון, דדוקא כשיכול לזכות בדבר לעצמו, תיקנו שיזכה לחברו, אבל בשטר שלא יכול לזכות בו לעצמו לא. **והקצות החושן** (סימן סו סקכ"ד) ביאר כוונתו, דבשטר שיחורר לא יתכן שיזכה לעצמו, דהשיחורר שכתוב בו אינו אלא לעבד. והוא הדין שטר חוב שעדיין לא זכה בו המלוה. לא יוכל הלוה לזכות למלוה על ידי מעמד שלשתן, כיון שהנפקד לא יכול לזכות בשטר זה שכתוב על שם המלוה. אבל לאחר שמלוה קיבל שטר חוב, יכול להקנותו לאחר במעמד שלשתן, כיון שהנפקד נמי יכול לזכות בו אם המלוה יקנה לו. אמנם כתב, **דהתוס' בד"ה תנו, ותוס' בבבא בתרא** (קנא:), **ד"ה תנו, סברי**, דליכא מעמד שלשתן בשטרות כלל, אבל **הנתיבות המשפט** (שם סקכ"ט) כתב, דהר"ן נמי סבר דאין המלוה יכול להקנות שטר חוב במעמד שלשתן, וכן כתב **בחיודושי הר"ן לקמן** (יד.) **בשם הרא"ה**.

דף יג ע"ב

(ח) **גמ', רב זביד מאי טעמא לא אמר כרב פפא**. ביאר **המהר"ם שי"ף**, דאף דדברי רב פפא נדחו מהלכה, כדאיתא **לעיל** (בעמוד א') "והילכתא לקבורה לא חיישינן". מכל מקום, כיון דרב זביד אתי לבאר מימרא דרב, דאמר והוא שצבורין ומונחין, ורב גופיה סבר דחיישינן למנה קבור, כדמיייתנן **לעיל** (בעמוד א'). אם כן, הוה מצי רב זביד לומר כרב פפא.

(ט) **תוס' ד"ה גופא**, אומר ריב"א וכן רבינו תם דבמעמד ג' קנה בעל כרחו של לוה. אבל **הר"ן** (ה: בדפי הרי"ף) כתב, דלא מהני מעמד שלשתן אלא מדעתו. ועיין באות י.

(י) **בא"ד**, ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודייתא. ביאר **המהרש"ל**, דבעלמא הוצרכו לתקן מעמד שלשתן, ולא סמכו על אודייתא, משום דאודייתא שקר הוא, שמודה דמעיקרא הממון של חברו, ודובר שקרים לא יכון לנגד עיני ה'; ומצינו שחכמים הרחיקו מידה זו כמה פעמים. אבל בגוונא שהפקדון אינו ביד הנפקד, הוי מילתא דלא שכיחא, לא בעו לתקן מעמד שלשתן, וסגי בתקנה דאודייתא. **והמהרש"א** כתב, דהטעם דלא סמכו לעולם על אודייתא, משום דמילתא דטריחא הוא להביא עדים ולהודות בפניהם. וכן כתב **המהר"ם והקרני ראם** (אות ג'), הוסיף טעם, משום דאי מודה שהממון לא היה שלו מעיקרא, נעקר כל חיוב השמירה של השומר, ולא נעשה שומר למקבל, מה שאין כן במעמד שלשתן, דכיון שהשתעבד מעיקרא למפקיד, ממילא נכנס בחיוב שמירה גם לקונה שזכה בפקדון במעמד שלשתן. ודייק מדברי **המהרש"א**, דסובר, דקנין אודייתא בלא עדים לא חיל כלל, ולא דמי לשאר קנינים, דלא איברו סהדי אלא לשקרי.

(יא) **בא"ד**, כי מסתמא הפקדון היה ביד רבא. אבל **הר"ן** (ה: בדפי הרי"ף) כתב, דמכל מקום היה יכול רבא להוציאו מרשותו, ולהכי לא חשש שיאמר לו זכה. **והקרני נתנאל** (סימן י"ז אות ע') ביאר, דתוס' מייאנו בזה, משום דלכתחילה אין רשאי ליתן הפיקדון ביד אחר, וכדתנן **לקמן** (כט.) דאין רצונו שיהיה פקדונו ביד אחר.

(יב) **בא"ד**, ומיהו להווא טעמא דמפרש בסמוך בהדיא הנאה דקא משתניא וכו' **ב**

היה אותו ממון בעין, והקדישו. אפילו אפחות משה פרוטה נמי חל. [ולכאורה ביאור דבריו, דמעשי ידיו דפחות משה פרוטה לא חשיב דבר שיחול עליו הקדשו. אבל ממון בעין חשיב ממון, אף בפחות משה פרוטה].

(טו) **תוס' ד"ה שמע מינה**, ויש לומר דאף על גב דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול וכו'. וכן כתב **הרא"ש** (סימן יד). אבל **הרי"ף** (ה. מדפי הרי"ף) **והרמב"ם** (בפ"ט מעבדים ה"ז), כתבו כמסקנת הסוגיא, דיכול לומר עשה עמי ואיני זנך, ולא חילקו בין שני בצורת לסתם שנים. וביאר **הכסף משנה**, דהם מפרשים, דל"ר יוחנן פליגי רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, אם יכול הרב לומר עשה עמי ואיני זנך או לא, והא דנקיט הוציאני לחרות, וכן הא דנקט שני בצורת, לאו דוקא. [ואין לומר דטעמא דהרמב"ם דאף בשני בצורת יכול לומר עשה עמי ואיני זנך, משום דסבר דאף כשלא ימצא מזונות כלל יכול לומר כן. דהרמב"ם כתב (שם) דיכול לומר עשה עמי ואיני זנך אלא ילך וישאל על הפתחים ויתפרנס מן הצדקה, שישראל מצווין להחיות העבדים שביניהם. וחזוין דדוקא משום שיכול להתפרנס מן הצדקה יכול לומר לו כן. אלא דבעינן למימר דלרמב"ם אף בשני בצורת יכול למצוא מזונות על ידי צדקה. (א.ג.א.)].

(טז) **בא"ד**, שם. **המהרש"א** העיר, דאמנם גם לעיל היתה הגמ' יכול לומר, דלכולי עלמא יכול הרב כו' אלא בשני בצורת דאין מרחמין כל כך הוא דפליגי. אלא דלעיל רצתה הגמ' לדחות להא דשמע מינה יכול הרב כו'.

(יז) **גמ', ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומי**. וטעמא דמשלם המזיק כל חריפו, היינו כדאמרינן **בבבא קמא** (צא.) דיש אומד לזוקין, ואם אמדוהו לזמן מרובה ונתרפא בזמן מועט, נוטל כל מה שאמדוהו.

(יח) **תוס' ד"ה השבתוני, בתוה"ד**, או משום שיש מצוה באכילת תרומה. כתב **בדרך אמונה** (בפ"ז מתרומות ה"ח בביאור ההלכה), דאין להוכיח מדברי התוס', דעבד כהן מקיים בעצמו מצוה באכילת תרומה, דאפשר דלעולם לא הוי אלא כבהמת כהן ואין מקיים מצוה באכילתו, וכוונת התוס' דלאדון יש בזה מצוה שתאכל התרומה כדינה.

(יט) **תוס' ד"ה וכי תימא, בתוה"ד**, אי נמי הכי פירושו אי בעי זריק ליה האדון גיטא ספק קרוב לו ספק קרוב לעבד וכו'. הקשה **בחיודושי הגרע"א**, אם כן, מה השיב עלה רבי מאיר **לקמן** (יג.) ומה אילו וכו' ואשת כהן שמרדה, והיינו דמיייתי ראייה מאשה, דלא אמרינן דאי בעי זרק לה גט בעל כרחו, וכדמשמע **בתוס'** (שם) **בד"ה ומה**, וכפי מה שביאר **המהרש"א** (אתוס' דידן) את דבריהם. ומה ראייה מהתם, הא באשה אם יזרוק ספק קרוב לה ספק קרוב לו, חייב במזונותיה, כדאיתא **בבבא מצינעא** (יב:). ואף שיכול ליתן לה גט ודאי, מכל מקום משום הכי לא מהני דלא יחשב חובה, וכקושיית התוס' הכא. ואמנם **הקרני ראם** (באות ב) מכורח קושיא זו כתב, דלא מיייתי רבי מאיר ראייה מאשת כהן, אלא לענין דעצם מה שאינה אוכלת בתרומה הוי חוב. [כלומר, דהרי אשה שמרדה אין לה מזונות, ואפילו הכי חוב לה לצאת לחרות, ומשום דמפסדת אכילת תרומה. אבל ליכא ראייה לטענת אי בעי זריק ליה גיטא, ואהאי טענה כבר השיב, דאי בעי עריק. וכן ביאר **המהרש"ל** כאן].

דף יג ע"א

(א) **תוס' ד"ה ומה, בתוה"ד**, כמו שאתם מודים לי באשה שהוא חוב. עיין לעיל יב: אות ט"ז. דאיכא תרי פירושים בדברי התוס'.

(ב) [תוס' ד"ה עבדא, בסוה"ד, וי"ל דמודו רבנן וכו' לפי שהוא משועבד וכו'. לכאורה נראה לבאר דבריהם לפי מה שכתבו **התוס'** **לעיל** (יב:) **ד"ה שאם, בסוה"ד**, דלדבריהם קאמר להו דסברי אדרבא הרי מתירו בבת חורין. דמאי דניחא ליה זכות של שיחורר יותר, היינו משום דמעלת הפקירה אינה מעלה גמורה, דכנגדה יש לו קצת מעלה דמתירו בבת חורין, ואף דמעלת הפקירה עדיפא ליה, כיון דאית בה ריעותא קצת (בענין אישות גופא), מהני טעמא דזכות לו להיות משוחרר בלא רשות אדון, להעדיף להיות בן חורין. ומשום הכי חשבי רבנן היציאה לחרות זכות. ועלה אמר להו רבי מאיר, דאית ליה מעלה אחרת דמותר בתרומה, ובענין זה ליכא מעלה שכנגד כשיצא לחרות, ולהכי לא יהיני מאי דזכות לו להיות משוחרר בלא רשות אדון. (א.ג.א.)].

(ג) **מתני' תנו גט וכו'**. פירש **רש"י**, דלא גרסינן תן הלכך לא נחלקו חכמים לומר שבעבד זכה השליח משעה ראשונה להשתחרר. אמנם **התוס'** **ד"ה האומר**, כתבו **בתוה"ד**, אי נמי אפילו כרבנן וכגון שאינו מוסרו וכו' והוא לא נטלו עד לאחר מיתתו. ודייק **התורה גיטין לעיל** (ט: בד"ה באופן אחר) מדבריהם, דאף אם לא מסרו בידו, כיון שנטלו מחיים מהני, מדינא דתן כזכי והווי שליח לקבלה. ועל כרחך דסברי דבשחרור דעבד ליכא לפסול דטלי גיטך מעל גבי הקרקע. אבל **בחיודושי הגרע"א** נקט בפשיטות, דבשיחורר נמי מיפסל בטלי גיטך מעל גבי קרקע, דלכל מילי שוין גט אשה וגט שיחורר.

(ד) **בא"ד**, הוה ליה למיתני כתבו גט לאשתי ותנו שחרור זה לעבדי וכו'. ביאר

באורחא. מה שאין כן אי הווי כוכי. וכן תירץ התוס' רי"ד.

(ז) תוס' ד"ה לא דכ"ע, פי' בקונטרס וכו', כדפרישית לעיל. גם הרשב"א כתב כדבריהם והאריך להוכיח כן מסוגיין דלעיל, וכתב דכן איתא להדיא בירושלמי. וגם הוא כתב הטעם לחלק בין מתנה לעבד כמו שחילק ר"ת בתוס' דלעיל (יא:): ד"ה כל האומר, דלא היה משחררו אלא אי עביד ליה נייח נפשיה, ואם כן הווי כחוב. אמנם התוס' רי"ד (בעמוד ב') כתב הטעם, דעבד דומה לחוב ולפקדון, דמה שמשנה אותם ממתנה היינו משום דהצד המקבל הוא בעלים, מה שאין כן מתנה דלא שייך המקבל בגווייה. והעבד נמי שייך בגווייה, דהרי המפקיר נכסיו העבד קנה עצמו בן חורין, ואין אדם יכול להחזיק בו, והיינו משום שאף בהיותו עבד הוא המחזיק בגופו, אלא שמשועבד לרבו. [נדבריו מחדשים מאוד.]

(ח) גמ', ומר סבר אמרינן מיגו. ביאר הרמב"ן, דאף אם יאמר בהדיא זכי, לא יהני. משום דאי אפשר לזכות בו מאחר שעומדים ברשותו דהרי חייב באחריותו. וביאר בשיעורי רבי שמואל (אות רנט), דטעמא דמילתא, כיון שלא נתכוין להקנות לו בתורת מתנה, אלא בתורת פירעון, כל זמן שחייב באחריותו, אין כאן פירעון.

(ט) תוס' ד"ה ומר סבר, והשתא סבור שאותו טעם וכו' לא עיקר טעם הוא. והרשב"א ביאר, דלדבריו דרב קאמר, דאף לדידך דהולך כוכי, אודי לי מיהת דמתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חזור. וכתב הקרבן נתנאל (סימן יט אות ב), דלדברי הרא"ש שהובא באות ו', דלא אמרינן דיהני מדין תופס לבעל חוב, משום דהלווה אומר לתופס או תתחייב באחריות או תחזיר. ניהא משום דאף אי טעמיה דשמואל משום דהולך לאו כוכי. מכל מקום בעי שמואל לטעמא דמתוך שחייב באחריותו, כי היכי דלא יהני מדין תופס לבעל חוב.

(י) גמ', אשרתא דסרבלי, פירש רש"י ד"ה אשרתא, הקפדה, שנתן סרבליים באשראי לתת לו המעות לזמן קבוע. דהיינו שהיה מלווה. עיין לקמן אות י"ב.

(יא) גמ', אמר להו אין, לסוף אישתמיט להו. כתב בהגהות היעב"ץ, דשמע מינה, דכל כהאי גוונא אין בזה משום "מדבר שקר תרחק", ומשום "שארית ישראל לא ידברו כזב", כיון שהרי מדינא לא מייחייב באחריות, ולא היה יכול להוציא מהם אלא על ידי שיבטיחם בשקר.

(יב) תוס' ד"ה לסוף אישתמיט להו. משמע דבדין לא היו יכולים לכופו וכו'. ביאר המהרש"א, דהוכיחו כן מהא דעבד רב יוסף בר חמא הכי.

(יג) בא"ד, דאמת שהיה שהיה שלוחו ולא מצי אמר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר. ביאר המהרש"א, דאף דהכא מיירי במלווה, ובגמרא לא הקשו לימא אין רצונו אלא בפקדון. סברי התוס', דבהלואה פשיטא יותר דשייך סברת אין רצונו, כיון שהלוח חייב באונסין ובדאי ישמור שמירה מעולה, אבל השני דאינו מהימן לי שמא לא ישמור, ואף דמכל מקום יתחייב לשלם, שמא לא יהיה לו לשלם. והגמרא נקטה "פקדון" לרבותא, דאף שאין השומר חייב באונסין, מכל מקום סומך עליו שישמור יותר מאחר. אבל המהר"ם שו"ף כתב, דהתוס' פירשו כפירוש הערוך (ערך אשר, ב), דהאי אשרתא דסרבלי היה פקדון ולא הלוואה, וכן כתב המהר"ם. והפני יהושע כתב, דדברי התוס' קאי על המעשה דבסמוך דר' אחי רבי יאשיה, דהתם מיירי בפקדון, ומה שכתוב בדבור המתחיל לסוף אישתמיט להו, הוא טעות סופר.

דף יד ע"ב

(יד) גמ', אמר ליה אמאי תיעבד הכי. כתב הרשב"א, דכוונתו לומר לו, דמאחר שנטלת הממון תתחייבת באחריותו, וכיון שהחזרת להם פושע אתה, וצריך לשלם. ולבסוף אמר לו, אי הכי שפיר עבדת, כלומר דחשיב אונס ופטור. וכן פסק השלחן ערוך (סימן קכח, א). וכתב הש"ך (שם סק"י), דלא מיקרי מציל עצמו בממון חברו, כיון דהאונס היה על הממון עצמו, ובוה אמרינן אונס רחמנא פטריה, ודוקא כשאין האונס על הממון עצמו, כגון נרדף ששבר כלים של אחר, מיקרי מציל עצמו בממון חברו, והייב לשלם.

(טו) גמ', יש להם סוסים ופרדים שרצים אחריהם וכו'. הגרע"א בגליון הש"ס ציין לחידושי בכור שור בסוטה (מו:), דהקשה, דמאחר שאמר לו דקרובים למלכות הן, טעם מספיק הוא לירא מהם, ולמה שאל אם יש להם סוסים ופרדים. וכתב, דמהא משמע, שלא מן הכל ראוי לירא, אלא בכהאי גוונא דברי הויקא, וזהו שאמר לו "אם כן", דהיינו דוקא בכהאי גוונא שאי אפשר להמלט מהן, כי ירצו ולא יגעו עם סוסים ופרדים. ומכאן זה כתב, דאסור לחנוף לאנשים הקרובים למלכות, אם לא במקום דברי הויקא. [לכאורה נראה להוכיח מכאן, דאי אפשר לקבוע דבר שהוא פיקוח נפש לפי הרגשת האדם ואמדם דעתו ופחדו, אלא דבעינן שיהיה הפיקוח נפש לפנינו ממש.]

(טז) רש"י ר"ה הן אמה, אנשי מדות גבוהין בקומה. והמהרש"א (בחידושי אגדות) ביאר, דגובהן היה ממש אמה, וכדאיתא במועד קטן (יח:), גבי פרעה שהיה בימי משה דהיה גובהו אמה. ומשום הכי אמר דמדברים מחציהן, שהכובע אמה נראה כאילו הוא מגופו ממש, ונראה שמדברים מחציהן. וכן כתב המהרש"ל בשם

משמע דלא קני אלא מדעתו. כתב הרא"ש (סימן יז), דאף דהאי טעמא שייך דוקא במלוה, ולא בפקדון. מכל מקום, אין נראה שתיקנו האי קנין בתרי גווני, אלא דבהאי גוונא דתיקנוהו במלוה תיקנו בפקדון. וכתב לדחות להאי ראייה, דמאחר דלרוב העולם ניהא בהכי (משום ההיא הגנאה), עשו חכמים תקנה קבועה שכל אדם יקנה, ואפילו ההוא דלא ניהא ליה בטלה דעתו ומהני בעל כרחו.

(יז) תוס' ד"ה תנהו, אומר רבינו תם וכו' במעמד שלשתן אינו יכול למחול וכו'. הרא"ש (סימן יז) ביאר הטעם, דכיון שהיו שלשתן במעמד אחד, ונתלק שיעבוד המלוה מעל הלווה, ואפילו שיעבוד הגוף, ומשתעבד לשני. ולא דמי לשאר מוכר, דאין קנין נתפס על גופו של לוה, ולהכי מהני בו מחילה. והוסיף, דטעם תקנת מעמד שלשתן משום תקנת השוק, למי שקונה סחורה ואין בידו מעות, דמעמיד למוכר אצל בעל חובו, ואין צריך להמתין עד שיקנה לו בקנין, [וכמו שכתבו התוס' לקמן (יד)]. ד"ה כהלכתא ושם אות א' ואם יוכל המלוה למחול בטלה עיקר התקנה, שלא יסמוך, כיון שיכול למחול.

(יד) גמ', שעבדנא לך לדיודך ולכל דאתו מחמתך. כתב הר"ן (ו. בדפי הרי"ף) בשם הרמב"ן, דמדאורייתא לא מהני אף כשכותב כן, דהא קיימא לן דבדאורייתא אין ברירה. ומכאן זה כתב, דמהני מחילה אף במעמד שלשתן אף להאי טעמא דאמימר. אבל הר"ן כתב, דלא מיקרי ברירה, דדוקא במידי דאי דהאי לאו דהאי, אמרינן אין ברירה, אבל הכא אפשר שיהא משועבד לכל העולם בזה אחר זה.

דף יד ע"א

(א) תוס' ד"ה כהלכתא, מעמד שלשתן תקנו שלא יצטרך לטרוח ולעשות קניינים. וכן כתב הרשב"ם בבבא בתרא (קמז). ד"ה קנה, דתקנו כן לפי שהדבר תדיר בין הבריות ולא הזיקו חכמים להקנות בקנין ובעדים. ובדף (קמח). ד"ה במעמד שלשתן הוסיף, דתיקנו שיקנה באמירה, לפי שאין מועיל קנין לדבר שאינו בעין. ועיין לעיל יג: אות י"ג מה שכתב הרא"ש (כאן סימן יז). אמנם הא דבעינן להנהו טעמי היינו דוקא לענין מלוה שאינו בעין ולא שייך ביה קנין. אבל לענין פקדון כתב רש"י לעיל (יג): ד"ה מאי טעמא, דכיוון דמהני ביה קנין ניהא, שתיקנו חכמים דאמירה דמעמד שלשתן תהא קנין.

(ב) גמ', הנהו גינאי וכו' חדא דאמר רב הונא אמר רב. כתב הרי"ף בבבא מציעא (סח. בדפי הרי"ף), דמהכא חזינן, דמעמד שלשתן מהני אף לענין נתינה לבעל חוב, ולא דוקא לענין נתינת מתנה. דהא הכא הקנו במעמד שלשתן למרי ארעא בטסקא (כגירסת הב"ח באות א'). ועל כן פסק, דכל שהקנה לבעל חובו במעמד שלשתן, ונתלק הלווה מהבעל חוב לגמרי. אמנם הר"ן (שם, והכא ו: בדפי הרי"ף), הביא דרב האי גאון ורבינו תם פליגי, וסברי, דאף שהקנה לבעל חובו במעמד שלשתן זוכה בו הבעל חוב, מכל מקום לא מסתלק הלווה בהכי מתביעת בעל חובו, כל שלא פטרו בפירוש.

(ג) תוס' ד"ה ולא, בתוה"ד, דמנפשיה אין נאמן לומר טעיתי במה שהודיתי. כתב הרא"ש (סימן יז) דטעמא, משום שאין דרך בני אדם להודות עד שיכוין חשבונו יפה. ובחידושי הרמב"ן כתב, דהיינו דוקא אם הודה בפני עדים, שידע שלא יוכל להכחיש ולומר לא הודיתי, ודייק. אבל שלא בעדים, יכול לומר שטעה, משום שאינו מדייק כל כך, כיון שיוודע מעיקרא שיוכל להכחיש ולומר לא הודיתי. עוד כתב הרא"ש, דאף אם הנותן הראשון מודה שטעו בחשבון, לא מהני כשחב בזה למקבל, וכדאמרינן בכתובות (יט:), דאין המלוה נאמן לומר שטר אמנה הוא כשחב לאחרים. ומכל מקום כשיש לו נכסים ואינו גברא אלימא, ואפשר לגבות ממנו, נאמן לענין שלא יגבה המקבל מהאמצעי, אלא יגבה ממנו, כיון שאינו מפסידו כלום בהודאה זו.

(ד) בא"ד, אף על גב דאית ליה מיגו וכו'. ובחידושי הרמב"ן כתב, דאין הכרח לזה, דיתכן דהכא מיירי שיש עדות שלא פרע, ולהכי לית ליה מיגו.

(ה) גמ', דמר סבר הולך כוכי דמי. הרשב"א הוסיף ביאור, דאנן סהדי דהמלוה מינהו להיות שליח לקבלה, ומשום הכי זכה השליח בשבילו, אבל דוקא באופן שהלוח יהיה אחראי עד שהפרעון יגיע אליו.

(ו) גמ', ומר סבר הולך לאו כוכי דמי. הקשה הרא"ש (סימן יט), אף אי הולך לאו כוכי, נימא דלא יוכל לחזור, מדינא דתופס לבעל חוב. ותירץ בשם רבינו משה מאיברא, דהכא מיירי דיש נכסים אחרים לבעל חוב, ובכהאי גוונא לא מהני דינא דתופס לבעל חוב. דאי נימא דמהני, לא שבקת חיי לכל בריה, שכל אדם יתפוס נכסי חברו כשהוא חייב לשום אדם, ויאמר בשביל בעל חובך אני תופס. ובשם רבינו פרץ תירץ, דהכא היה תוך זמנו, ובכהאי גוונא לא מהני אף אם המלוה עצמו היה תופס. אמנם הרא"ש הסכים לרבי משה מאיברא, וכתב, דבגוונא דאין לו נכסים אחרים מהני תפיסה אף תוך הזמן, כיון דבלא תפיסה יפסיד המלוה. ודלא כרבינו פרץ. [אמנם צריך ביאור, מהיכי תיתי שהלווה לא יפרע לו כשיתבענו, כשיגיע זמנו]. עוד כתב, דלא קשיא מידי, דאי יתפוס מדינא דתופס לבעל חוב, הלווה יכול לומר לתופס דאינו מקבל אחריות ומסתפי דלמא מתניס

הערות

(יז) **תוס' ד"ה הא בשכיב מרע**, אומר ר"י אף על גב דמת מקבל בחיי נותן. כתב הר"ן (ו: בדפי הרי"ף), דהכי מוכח בגמרא, מדאמרינן הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות, וחזינן דאם היה בשעת מתן מעות קני אף דמת בחיי נותן.

(יח) **בא"ד**, דדברי שכיב מרע כמסורים למקבל, משעת נתינת שכיב מרע או אמירתו. הקשה הר"ן (ו: בדפי הרי"ף), הא קיימא לן **בבבא בתרא** (קל"ה): דמתנת שכיב מרע לא חיילא אלא לאחר גמר מיתה. וכיון דבשעת גמר מיתה של נותן כבר מת המקבל, איך זוכה, הא אין קנין למת. ותיירץ **הקצות החשן** (סימן קכ"ה, ה'), על פי מאי דסבר רב פפא **בבבא בתרא** (קמח). דמתנת שכיב מרע דינה כירושה, וירושה מהניא אף בכהאי גוונא, דהמת יורש בקבר על ידי משמוש להנחיל לבניו. אמנם **הרשב"א** (כאן) כתב, דאפשר לפרש, דטעמא דבשכיב מרע קני, משום דאלימ, דדבריו ככתובים ומסורים, ומשום הכי אלימ דיבוריה, למהוי הולך ידידיה כוכי. **ורש"י בד"ה בשכיב מרע** כתב דהולך ידידיה זכי הוא, וכתב **הרש"ש**, דכוונתו **כהרשב"א**. אבל **המהרש"א** נקט דכוונתו כפירוש התוס'. ולפי זה, הא דנקטה הגמ' לשון "הולך מנה לפלוני", לאו דוקא, דבאמירה בעלמא מהניא בשכיב מרע. אלא דנקטו כן לרבותא, דאפילו "הולך" לא יהני לגבי בריא. **והמהר"ם ש"ף** כתב, דבהא גופא הסתפקו התוס' במה שכתבו "משעת נתינת שכיב מרע, או אמירתו", דהיינו דמספקא להו, דאפשר דלא אמרינן דזוכה למפרע אף אם מת מקבל בחיי נותן אלא אם כן היה נתינה דהולך, אבל בדיבורא בעלמא לא אמרינן שיזכה למפרע.

(יט) **גמ', רב זביד אמר הא והא בשכיב מרע וכו'**. **הרא"ש** (סימן יט) הוכיח, מהא דר' זביד לא אמר הא והא בבריא, ולכולי עלמא הולך כוכי, והא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות והא דליתיה. דקיימא לן דבמתנה הולך לאו כוכי, וכשיטת **התוס'** (בעמוד א') **ד"ה לא**.

(כ) **רש"י ד"ה הא דליתיה, בתוה"ד**, נמצאת זכיה בטעות. **המחנה אפרים זכיה** (סי' ל"א), כתב, דמשמע דרש"י סבר דיש זכיה למת, דאי לאו הכי תיפוק ליה שאין קנין למת. אמנם הביא **הרשב"א הרי"ף והרמב"ם והטור** פירשו, משום שאין קנין למת. וסיים דכן נראה עיקר.

(כא) **רש"י ד"ה מספקא להו**, אי כוכי דמי אי לא, ואי מצוה לקיים אי לא. **הגרע"א** (בגליון ה"ש"ס) ציין **למשנה למלך** (פ"ד ממלוה ולוה ה"ו), שהוכיח מכאן, דאף במקום ספק ספיקא לא מפיקין ממון מחזקתו, דהרי הכא איכא תרי ספיקי, א. אי הולך כוכי, ב. אי מצוה לקיים דברי המת, ואפילו הכי לא מהני להוציא. והביא **דבש"ת פני משה** (ח"א, יט) כתב, דדוקא למאן דסבר דבכל ספיקא דדינא יחלוקו, לא מהני ספק ספיקא להוציא הכל, אבל למאי דקיימא לן דבכל ספיקא דדינא לא מפיקין כלל, בזה אמרינן דספק ספיקא מהני להוציא. וכתב **המשנה למלך**, דלפי זה אין ראייה מסוגיין דלא מהני ספק ספיקא, דהכא אמרינן אף בספק אחד יחלוקו. אבל דחה את עיקר דבריו של הפני משה, דהסברא נותנת להיפך, דאם במקום דאמרינן בספק אחד יחלוקו, מכל מקום לא מהני ספק ספיקא להוציא הכל, קל וחומר דבמקום דאמרינן בספק אחד לא מפיקין, דלא יהני ספק ספיקא להוציא.

(כב) **בא"ד, שם**, ואי מצוה לקיים או לא. כתב **הפני יהושע**, דיש לומר, דמה שלא רצה לפרש דמספקא להו אי מצוה לקיים, אבל בהולך פשיטא להו דלאו כוכי. משום דמשמע ליה, דמילתא דחכמים קאי נמי ארישא דברייתא, היכא דלא מת המשלח, ובהא ליכא ספיקא אלא בהולך כוכי. ועוד, לשיטתו דשודא היינו לפי מה שראה השליח בדעת המשלח, ברור דשייך דוקא לענין ספיקא דהולך כוכי, משום דהולך תרי לישני משמע, כדאיתא **לקמן** (ס"ב:), ואם כן תלוי אם הנותן נתן בעין יפה, מסתמא פירש בדעתו לזכות לו מיד, והולך חזי קאמר. וכן להיפך. מה שאין כן לענין מצוה לקיים וכו', דאין תלוי הדבר בדעת הנותן. אבל הקשה, מהיכא תיתי דמספקא להו נמי במצוה לקיים וכו', נימא דסברי דלא אמרינן. וסגי לן בספיקא דהולך כוכי, בין ארישא בין אסיפא. ונשאר בצריך עיון.

(כג) **נתוס' ד"ה והחכמים אומרים**, כל תיקו שבש"ס וכו' בחזקת מריה. נראה לבאר דכוונת דבריהם "בחזקת מריה", היינו מריה קמא. שהוא המשלח. דהא אין כאן מחזק דהשליח מחזיק בו ומספקא לן אי כה אי לאו. (י.צ.ב.)

דף טו ע"א

(א) **רש"י ד"ה תקברם אמנם, בתוה"ד**, לפי שלא דקדקנו בהן היאך היתה אותה צואה וכו'. **והרשב"ם בבבא בתרא** (קנו): **ד"ה אמר להן פירש**, דקנסא הוא דקנסיניהו רבנן.

(ב) **גמ', וכאן אמרו שודא עדיף**. הקשה **הפני יהושע**, לפי מה שפירש **רש"י לעיל** (יד:): **ד"ה שודא**, לפי מה שהשליח רואה בדעת המשלח אם עינו יפה כו'. כיון דמספקא להו, אי דברי שכיב מרע ככתובין, אי לאו, וכן אי מצוה לקיים וכו'. מדוע תלו בדעת הנותן. וכתב, דאפשר דכיון דטעמא דאמרינן דברי שכיב מרע ככתובין ומסורין, היינו משום שהוא בהול ונחפו ואין דעתו מיושבת לעשות

בקנין, או בשאר אופן המועיל, וכדי שלא תטרף דעתו אמרו שדבריו ככתובין. ור' אלעזר סבר דלא איכפת לן. הלכך רבנן דברייתא דמספקא להו אפשר דסברי דהכל לפי הענין, אם היו דברי השכיב מרע בענין שהיה רוצה שיתקיימו מיד, ולא היה אפשר לו לעשות בענין אחר, לפי שהיה דעתו מטורפת או לאו, והכל לפי הענין. וכעין שחילק רבי אלעזר דמתניתין דבבא בתרא (קנו): בין שבת לחול או להיפך. ונשאר בצריך עיון.

פרק המביא תנינא

(ג) **תוס' ד"ה בפני נכתב, בתוה"ד**, דסד"א ליתכשר דחשיב טפי וכו'. הקשה **הפני יהושע**, הא כתב סופר בלי הזכרת שמו, לאו כמי שנחקרה עדותו בבית דין, דליכא לטעמא דלא חציף ליופיו. ואם כן, בעי קיום מדאורייתא, והיאך איכא סלקא דעתא, להאמינן לשליח שהוא אחד, על קיום כתב הסופר. ותיירץ **בחיידושי החתם סופר**, דסלקא דעתך, כיון דעל כל פנים על הגט עצמו איכא ב' עדים, ומן התורה כמי שנחקרה עדותו בבית דין, והגט כשר. וכיון שיוצא מתחת יד השליח וידעינן שהוא שליח, הימנוהו רבנן כבי תרי אף על קיומו של כתב הסופר. קא משמע לן, דבעינן שאותו העד שהשליח מעיד עליו, תהיה עדותו כמי שנחקרה בבית דין מן התורה.

(ד) **רש"י ד"ה ור' יהודה מכשיר**, דכיון וכו' ובגמ' אמרינן דחלוק וכו' אף בראשונה וכו'. **הגרע"א** (תוס' על המשניות אות י') הביא למה שפירש **רש"י לקמן** (ט"ז:): **ד"ה ורבי יהודה סבר**, כיון דאצרכיני תרי אחרוני וכו', ומטעמא דבכהאי גוונא איכא היכירא, ולא אתו לאחלופי. ולפי זה, ר' יהודה לא פליג אלא בסיפא, דאצרכיני תרי, אבל ברישא, **דאחד** אומר בפני נכתב, מודה דפטול. ותמה, אם כן, איך כתב כאן, "דכיון דמצרכינן לאסחודי נמי אכתיבה **אן הוא או אחר** תו לא **אתי לאחלופי**, ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה". הא הגמ' לא אמרה דחלוק, אלא אליבא דלישנא בתרא דמייירי באתיהו בי תרי, וטעמא דר' יהודה דב' שהביאו אין צריכים לומר. אבל **רש"י** נקט טעמא "דבזה לא אתו לאחלופי", דהיינו ללישנא קמא, דמתני' מייירי באין גט יוצא מתחת ידי שניהם. ואם כן, בעינן תרי שיעידו, ולא יחלוק ארישא דאיכא אחד. והיאך פירש נמי אסיפא, דאו הוא או אחר דהיינו אחד. ונשאר בצריך עיון גדול.

(ה) **רש"י ד"ה שיטה אחת**, שיטה ראשונה שם האיש והאשה והזמן. וכן משמעות לשון **התוס'** **ד"ה בפני נכתב, בכוה"ד**, שכתבו, דבעינן שיעיד על עיקר הכתיבה. **והתוס' לעיל** (ג): **ד"ה אתי**, כתבו דלרבא דטעמא משום שאין מצויין לקיימו, בפני נכתב נתקן מטעמא דלא ליתי לאחלופי בקיום שטרות. הא דפטלינן בנכתב בפני חצוי האחרון טפי מהראשון, משום דחצוי הראשון הוא עיקר הגט, שמו ושמה והזמן, ומנכר מילתא ולא אתי לאחלופי. אמנם **התוס' לעיל** (ה): **ד"ה אפילו** כתבו, דטעמא דרבי אלעזר דהני שיטה אחת בפניו, דמסתמא סיימו לשמה. וכן הביא **המרדכי** (סימן שלח) **בשם ספר התרומה**, וכתב, דאינו כפירוש רש"י הכא דמצריך דוקא שמו ושמה והזמן. **והרש"ש** העיר על הסתירה בדבריהם, וכתב דדבריהם בדף ה: איכא דרבה. [דמעיד שנכתב לשמה, וכיון שהתחיל לכתוב מסתמא גם גמר כן.] ויעויין בדבריו. אמנם **הרי"ן לעיל** (א: בדפי הרי"ף) כתב, דבעינן שיכתוב בפניו שמו ושמה והרי את מותרת לכל אדם, דאותה שיטה צריכה לשמה מן התורה. וכתב **הלחם משנה** (פ"ז מגרושין הי"ב), דבדברי **הרמב"ם** מוכח דלא בעינן דוקא שמו ושמה, ודלא כרש"י. וכן כתב **הקרבן נתנאל** (בסימן א' אות א.) ועיין באות ו'.

(ו) **בא"ד**, והזמן. וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ג מגירושין ה"ז), דבעינן שיכתב הזמן לשמה. והקשה **הבית יוסף** (סימן כג), דכיון דכתיבת זמן בגט אינו אלא מדרבנן, ו**כדלקמן** (יז:). אם כן כל שאר התורף נכתב כהלכתו, זמן לא יהא לו אלא דין טופס. וכתב, דאפשר דאלמדה רבנן כאילו היא של תורה.

(ז) **גמ', חצוי האחרון**. הקשה **הקרבן נתנאל** (סימן א, אות א), הקשה, לפי מה שביארו התוס' לעיל ג: שהבאנו באות ד'. ניחא פירוש **רש"י** הכא **בד"ה שיטה**, דהא דאמרינן שיטה ראשונה, היינו שמו ושמה והזמן. אבל לדעת **הרמב"ם** (שהובא באות ד'), דלעולם אם כתב בפניו שיטה ראשונה כשר, ואין נפקא מינה מה כתוב בה. מאי אולמא שיטה ראשונה מהאחרות, כיון דפטק כרבא דטעמא לאו משום לשמה. **והבית יוסף** (סימן קמב, טו) ביאר, דאף לרבא דטעמו משום שאין מצויין לקיימו, בעינן שיעיד שנכתב לשמה, דעל ידי שמעיד על לשמה, מיינכר מילתא דדין גט שאני משאר שטרות, ולא אתי לאחלופי. ואמנם **הט"ז** (בסימן קמב סק"ג) ביאר דכוונת הרמב"ם שנכתב בפניו לשמה.

דף טו ע"ב

(ח) **תוס' ד"ה מי איכא**, (הנדפס בעמוד א'), **בתוה"ד**, תימה מה עלה על דעתו של

ד"ה הא לחד, דמיירי שנטל הראשון ואחר כך נטל השני. ובפירוש הרא"ש בידים (פ"א מ"א) כתב, דהיינו דוקא כשבאו לטהר ידיהם כאחת. וכן כתב הטור (אורח חיים קס, יג), דאין צריך רביעית, הואיל ובאו משירי טהרה, ובאו ליטול כאחד. וביאר הב"ח, דלא מיירי שנטלים כאחד ממש, אלא שבאו ביחד ליטול, לאפוקי אם השני בא אחר לשעה. ובחידושי הרמב"ן והרשב"א בחולין (שם) כתבו, דמיירי בזה אחר זה, ודוקא כשלא הפסיק הקילוח בין הראשון לשני. והרשב"א בתורת הבית (הקצר ב"ו ש"ב סט): כתב, דמיירי דוקא שהשני נותן ידיו תחת ידי הראשון. (יט) רש"י ד"ה דמשי חרא ידיה, והדר משי לאידך. כתב התוס' רי"ד, דמיירי שניגב ידו הראשונה קודם שנטל השניה. [אבל מסתימת לשון רש"י משמע דלא הבין כן, אלא מיירי אפילו בלא נגבה. וכן משמע מדפירש רש"י ב"ה פלגא פלגא לגבי אבעיא דבסמוך, דמיירי בנגבה. והכא לא פירש כן. ואם כן לכאורה אין אדם יכול ליטול ידיו אלא על ידי אחר, או שיהפוך הכלי על ב' ידיו כאחת, וצריך עיון. (א.ג.).]

דף טז ע"א

(א) רש"י ד"ה והקטפרס, הר משופע שמדרונו מיוחד הרבה. הקשה הרש"ש, אמאי פירש רש"י כן, הא בסיפא דמתניתין דטהרות (פ"ח מ"ט) קתני דהאשבורן חיבור, ומשמע, דכל דמשופע אפילו קצת אינו חיבור. ועוד, דרש"י בפסחים (מב.) ד"ה האישבורן פירש, דאשבורן הוא מקום בקעים שהמים נאספים ושוהין בתוכם, ומשמע מזה דאפילו אם המים במקום ישר לא מיקרי אשבורן, אלא אם כן הם בתוך גומא. [אמנם התם הלשון אישבורן, ופירש רש"י דהוא מלשון שבירה. ואינו דומה לאשבורן דידן.]

(ב) גמ', ומשקה טופח אינו חיבור וכו' לא צריכא דאיכא טופח להטפוח. הרמב"ם (בפירוש המשניות) (טהרות פ"ח מ"ט) וכן ביד החזקה (פ"ז מטומאת אוכלין ה"ה) ביאר, הא דאמר דמשקה טופח אינו חיבור, דמיירי שאינו באשבורן, ולהכי אינו חיבור. ולא חילק בין טופח, לטופח על מנת להטפוח. וכתב החזון איש (סימן קמו, טז), דאף דבסוגיין מבואר דהחסרון משום דאין שיעור טופח על מנת להטפוח, הרמב"ם נקט, דמאי דסבירא לן הכא דהחסרון משום דאינו על מנת להטפוח, היינו מכח הברייתא דטופח על מנת להטפוח חיבור, דסלקא דעתין דקאי אמתניתין דטופח אינו חיבור, אבל למסקנה דהאי ברייתא קאי לגבי גוד אחית, ולא אמתניתין דטופח אינו חיבור. יש לפרש, דהא דטופח אינו חיבור היינו אפילו בטופח על מנת להטפוח, ובאופן שאינו אשבורן.

(ג) רש"י ד"ה לענין מקואות, בתוה"ד, ואין ראיית חיבור מקואות ראייה לכאן, דאנן לאו משום חיבור מבעיא לן. הקשה הרש"ש, דאם כן, אמאי הוצרכו לומר "ורבי יהודה היא", הא סגי לומר, דלמא דוקא לגבי מקואות. וכתב, דמציינו לפרש, דאין לפרש לענין מקואות אלא אם כן תוקמה כר' יהודה, משום דלגבי חיבור סתמא לא סגי בטופח על מנת להטפוח, אלא בשפופרת הנוד. אמנם רש"י ד"ה חיבור כתב, וקא סלקא דעתך דהוא הדין לנטילה, ומשמע דכבר מעיקרא ידענו דעיקר פירושו לענין חיבור מקואות.

(ד) תוס' ד"ה הנצוק, בתוה"ד, וקשה לרבינו תם דעד כאן לא נחלקו ר' מאיר ור' יהודה וכו'. כתבו המהרש"א והמהר"ם, דאף דרבנן פליגי התם וסברי דבתרתייהו אין טובלין, וכמו שהביא התוס' בסוף הדיבור מהתוספתא. מכל מקום קושיית התוס' לפי מאי דאוקמינן הכא הך משנה דהנצוק והקטפרס אינו חיבור כר' יהודה, וכמו שכתבו התוס' בסמוך. ועיין באות הבאה.

(ה) בא"ד, וההיא נצוק וכו' מצי אתיא כרבנן וכו'. כתב המהרש"א, דכל זה אין מקומו כאן, אלא הוא תירוץ לקושיית רבינו תם בתחילת הדיבור לגבי קטפרס, דבאמת האי מתניתין לא אולא כר' יהודה, וכן הוא בתוס' בחגיגה (יט): ד"ה בתחנתנה.

(ו) תוס' ד"ה הבא, בתוה"ד, דעל טבול יום דוקא גזרו בביאה. וכן כתב רש"י בשבת (יג): ד"ה הבא, דמיירי ביום שטבל לטומאתו. אבל הרמב"ם (בפ"ט מאבות הטומאה ה"א) כתב, דאף טהור גמור הבא ראשו ורובו במים שאובין נפסל לתרומה. [וכן משמע ברש"י ד"ה הבא.]

(ז) בא"ד, דהחמירו בנפילה משום מעשה שהיה. כתב בחידושי הרמב"ן, דלא גזרו ביאה דטהור אטו ביאה בטמא, וביאה בטמא אטו נפילה דטמא, דכולי האי אין לחוש. ועוד, שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בגורת איסור ביאה בטהור, דאם כן אין לך אדם רוחץ באמבטי.

(ח) תוס' ד"ה אבל, בתוה"ד, ואם האחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט וכו' לרבא כשר. כתב הרשב"א, דלפי זה, הא דנקטו בגמרא דגט יוצא מתחת ידי שניהם, אף דלרבא אין צריך לכהן, משום דניחא טפי לאוקמי מתניתין ככולהו אמוראי. [ואמנם כן כתבו תוס' (בעמוד ב') ד"ה אלמא, דאיירינן הכא אפילו למאן דאמר לפי שאין בקיאין לשמה, ודלא כרש"י.] ועוד, דלרבא דא ודא אחת היא, דהטעם דמהני ביוצא מתחת ידי שניהן, משום דמעידים על השליחות, ואם כן

רבא לפסול וכו'. ובתוס' הרא"ש הקשה, דודאי לא שייך הכא למיחש לאחלופי, כיון דהכא עד אחד כשר. נכלומר דידעי דמשום הכי מהני צירופן, מה שאין כן בכל קיום כיון דידעי דבעינן עדות של שנים לא יבואו לצרף בכהאי גוונא.]

(ט) בא"ד, לכך נראה וכו' דידעתי בחד לא מהני וכו' דבעי רבא לפסול בהוא ואחר מעידין שמכירין חתימת השני משום אחלופי. הקשה בתוס' הרא"ש, אמאי בעינן לטעמא דאחלופי, דהא מהאי טעמא גופא דפסלינן התם יש לפסול הכא, דנפיק עדות הגט נבי ריבאעא אפומיה דחד, שהרי צריך לצירוף העד השני להעיד על חתימת השני. ותירץ, דכיון שאם היה אומר בפני נחתם כולו, הוה מהני בלא צירוף השני. השתא נמי לא מיקרי נבי ריבאעא אפומיה דחד. ועוד תירץ, דדוקא ממון שייך להתחלק לחצאין, ולמימר דנפיק נבי ריבאעא אפומיה דחד, אבל גט דאינו מתחלק לחצאין, ובחסרון מעט נפסל הכל, ממילא אפילו אותו רביע שנגמר על ידי העד השני הוי חצאי דבר, וכאילו מהני כל אחד למחצה.

(י) בא"ד, משום אחלופי כמו שפסול בליכא חד בהדיה. הקשה הרש"ש, דמשמע מהאי לישנא דטעמא דפסיל בחד דאמר ידעתי משום אחלופי בשאר שטרות, ואילו התוס' לעיל (ג.) ד"ה הבא, כתבו דהטעם דלא מהני ידעתי, משום דלא דייק, ומשום הכי מגיה בתוס', פון שפסול בליכא חד בהדיה.

(יא) גמ', אפילו אומר אני הוא עד שני פסול, מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים. ביאר הר"ן (ז. בדפי הרי"ף), דטעמא דמילתא, דכשאומר אני עד שני הרי הוא כמעיד על עיקר הגט, ובחתימת השני אינו מעיד אלא על חתימת ידו, ואמאי דמסהיד בהאי לא מסהיד בהאי, ולא תיקנו רבנן להימוני יחיד לחצאין. ולכאורה דבריו לדעת חכמים בכתובות (כא.), דהאומר זה כתב ידי חשיב כמעיד על מנה שבשטר, ורבי פליג שם.]

(יב) תוס' ד"ה אני הוא, בתוה"ד, דכי אמר אני הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו דנראה דלכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו. והרשב"א כתב, דאינו מחזור, דמה הנאה יש לו שמתקיים הגט שהוא חתום עליו. ועוד הקשה הרשב"א, דבכתובות (כא.) אמרינן, דעד החתום על השטר יכול להצטרף לקיים חתימת השני (כשחתימת עצמו מקויימת מכתב אחר שלו על חספא), וחזינן דלא מיקרי נוגע בעדות. וכתב, דשמא שאני התם דאיכא עד אחרינא בהדיה, ונשאר בצריך עיון. [ולכאורה צריך ביאור מה הוקשה לו, הרי לעיל מינה הביא דברי התוס' דמשום טעמא דנוגע לחד ליכא למיפסל, ולהכי בעינן לטעמא דאו כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים. והתם לא שייך האי טעמא, דהקיום אינו מכח תקנת חכמים אלא בעדות גמורה. (א.ג.).]

(יג) גמ', אלא או כרבא או כרבא אשי. הקשה המהרש"א, דאכתי תקשי, בבא דבפני נכתב חציו, ונחתם כולו למאי איצטרין, דהא כבר שמעינן לה מזה אומר בפני נכתב וזה אומר בפני נחתם. ותירץ, דאגב דתני נחתם חציו, תני נמי נכתב חציו. והמהר"ם שו"ף כתב, דהאי בבא איכא לשינויא כבסמוך דלא זו אף זו קתני, והוה מצי למימר וליטעמין, אלא דנקטה הגמ' ולטעמין מהמוקדם טפי במתניתין. והקרבן נתנאל (סימן א אות א) תירץ, דבנכתב חציו איכא רבותא דחציו אחרון חלוק מחציו ראשון, ואיכא רבותא כמו שכתבו התוס' לעיל (ג.) ד"ה אתי. וכן כתב הבעל המאור (ז. בדפי הרי"ף) בשם ה"ר משה ב"ר יוסף.

(יד) גמ', שם. הקשו המהרש"א והמהר"ם שו"ף, הא בתר דמוקמינן לה כרבא או כרבא אשי, סגי למיתני האי בבא דנחתם חציו, ולא ליתני אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דגרע טפי. ותירצו, דאי לא הוה תני לה לא הוי ידעינן לאוקמי נחתם חציו כרבא או כרבא אשי, דהוה מפרשינן לה כפשוטו, דדוקא מיתורא מפרשינן כרבא או כרבא אשי.

(טו) תוס' ד"ה גידוד, בתוה"ד, וקשה לרבינו תם דאמר בשבת וכו' דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה. הרמב"ן בשבת (ז): תירץ, דהא דבור וחוליתו מצטרפין מימרא דרבי יוחנן היא, ואפשר דרב חסדא לא סבר לה. ואף דבשבת (צט.) מסייעינן לרבי יוחנן ממתניתין דהתם דקתני חוליתו הבור והסלע, ולא הבור והסלע, אינו אלא דיוק, ורב חסדא לא סבר לה.

(טז) בא"ד, אי נמי לענין תל ברשות הרבים גבוה חמשה וכו'. וכן פירש הערוך (בערך גר, ה). אמנם התוס' בעירובין (צג): ד"ה גידוד כתבו, דצריך עיון אי בכהאי גוונא הוורק מרשות הרבים לתוכו חייב, (כיון דמבחוץ רואה פני עשרה), והוורק מתוכו לרשות הרבים פטור, (דמתוכו אין רואה פני עשרה). והמהרש"א ביאר דתוס' דידן סברי, דאף הוורק מרשות הרבים לתוכו פטור. ומשום, דלא אולינן לפי מקום עמידת הוורק, אלא לפי העומד בתוך הרשות שהחפץ נח שם, ושם אינו רואה פני עשרה.

(יז) בא"ד, ואם תאמר ויחשב רשות היחיד מטעם דאי בעי מנח עליה וכו'. תירץ בתוס' הרא"ש, דהכא אפילו אם יניח מידי עליה לא יהיה רשות היחיד אלא על גביו, אבל תוכו הוי כרמלית, כמו בית שאין תוכו עשרה וקריו משלימה לעשרה, דעל גביו הוי רשות היחיד, ותוכו הוי כרמלית, כדאיתא בשבת (ז).

(יח) גמ', מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים. פירש רש"י בחולין (קז).

משמע דבקרורו בלילה, וקשה מהא דאיתא בגדרים (מ.) דלא ליטעוד איניש קצירא בתלת שעי בתרייתא דיומא, דתיקיף חולשיה ויסיח דעתו מן הרחמים. ולכאורה מהאי טעמא יש לומר דכל שכן דאין לבקר בלילה, ואולי יש לחלק בין חולה מסוכן לחלש בעלמא. או שהיה יום המעונן. (ש.צ.א.צ.).

דף יז ע"א

(א) גמ', או בטולך או בטולא דבר עשו. ופירש רש"י בד"ה רחמנא, שבני עשו מכבדין אותנו. אבל המהר"ם שיף ביאר, דאמר כן משום דשיעבוד דבני עשו היה על תנאי "והיה כאשר תריד וגו'", דדוקא כשאין עוסקין בתורה יוכלו להשתעבד בהם, ועכשיו שעסקו בתורה לא היו יכולים לשלוט בהם, מה שאין כן בשיעבוד דשאר אומות. והא דמייטי "יודע הקב"ה בישראל שאין יכולים לקבל גזרת רומיים". היינו משום שגזרים שלא יעסקו ישראל בתורה, וכפירוש רש"י בד"ה גזירות, וממילא גורם שיוכלו להשתעבד בהם. והא דמסיק "הא לכתר דאתו חברי לבבל", אף דשיעבוד הרומיים היה קשה ביותר דאמרו על זה שאין יכולין ישראל לקבלו, מכל מקום גזרתם דוקא על תנאי. עיין באות הבאה.

(ב) גמ', שם. הספורנו (בראשית פכ"ז כ"ט) אקרא "דהוה גביר לאחיך". ודהיינו עשו כי יצחק חשב שמברך אותו. ביאר, שיצחק חשב שיהיה טוב ליעקב שתספיק לו נחלת ארץ ישראל, ושיחיה בה עם איזה שעבוד, כדי שלא יטרוד נפשו מאוד בענייני גשמיים, והבלי הנפסדים, כמו שקרה לורעו אחר כך, כאמרו מתאב אני את גאון יעקב. ושיחיה טוב לו שיהיה משועבד תחת אחיו כאמרו ז"ל "אי בטולך אי בטולא דבר עשו".

(ג) גמ', דאפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר. הקשה הפני יהושע, דמשמע, דבעינן שיצא מתחת ידי שניהן, אבל אם רק אחד מהן שליח לא מהני, ואמאי לא מהני, הא איכא קיום מעליא שאומרים שניהם בפנינו נחתם. וכתב, דמכאן סייעתא למה שחידש לעיל (טז): בד"ה בדעת רש"י, דאף לרבא דטעמא משום קיום ולא משום לשמה, לכתחילה לא מהני שיתקיים על ידי קיום חותמיו, אלא בעינן שהשליח דוקא שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם לא כן אינו כתיקון חכמים. אמנם בדיעבד כשר. אמנם הביא דהטור סוף סימן קמ"ב כתב דבכהאי גוונא פסול. והביא שערערו עליו כל מפרשיו. [ועיין לעיל דף ט"ז אות ט' וי.].

(ד) רש"י ד"ה חוץ מגיטין נשים, דלאו לגובינא עבידא. וכן כתב רש"י ד"ה מפני מה. וכתב התוס' רי"ד, דאף דתנן בכתובות (פח): הוציאה זו ואין עמו כתובה גובה כתובתה. מכל מקום אינה גובה מוזנח הגט אלא מוזנח הכתובה, והגט אינו אלא לראיה שגירשה ונתחייב בכתובתה, ולא איכפת לן בוזמן הגט.

(ה) גמ', מפני מה תיקנו זמן בגיטין וכו'. ואי קשיא, נימא דבעינן זמן משום דאי אפשר לקבל עדות אלא בדאיכא דרישה וחקירה, ובדליכא זמן אי אפשר לחקור אותם לענין זה. עיין לקמן אות יג' מה שהבאנו מהנמוקי יוסף. ובחדושי רבינו חיים הלוי (פי"ג מעדות הל"ד) הקשה על הנמוקי יוסף, ועל כן תירץ על פי מה שידס שם. דדינא דעדים החתומין על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בבית דין, קבעה, דכל עיקר גזירת הכתוב דשטרות, לא שייכי גבייהו כל דיני קבלת עדות והגדת עדות. דהרי עיקר יסוד קבלת עדות, היא דוקא בפני בבית דין. והכא בשטרות לא בעינן בית דין כלל. וכיון דלא בעינן בית דין לא בעינן דרישה וחקירה, ולא בעינן דוקא ביום. ועיין בדבריו שהאריך. ועיין באות הבאה.

(ו) גמ' שם. עיין באות הקודמת. כתב הפני יהושע, דלכאורה לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ובעינן שהשטר יהיה כמו שנחקרה עדותם בבית דין, מדאורייתא בעינן זמן, דבלאו זמן הוויא עדות שאי אתה יכול להזימה. אבל מסיק, לפי מה שכתבו הפוסקים דבשטר ליכא דין הזמה, על כרחך דלא חיישינן הכא להא דאי אתה יכול להזימה, דכיון שלמד דוכתב היינו וחתם גזירת הכתוב דכשר אף בכהאי גוונא, ועוד, כיון דעיקר העדות אתיא להתיר איסור, ולא לדיני נפשות.

(ז) תוס' ד"ה מפני מה, בתוה"ד. דבלאו הכי נאמנת האשה על כך מיגו דאי בעי תטמין את גיטה. הקשה בחידושי הגר"ע, היאך נאמנת לגבות מזונות הא הוא מיגו להוציא. ותירץ, דהא דלא אמרינן מיגו להוציא היינו דוקא היכא שלפי טענתו השתא, מתבטלת לגמרי הטענה שהיה יכול לטעון. אבל הכא, אף אחר שהיא מוציאה הגט, אין בגט הכרח שהתגרשה מעיקרא, ועל ידי המיגו היא מגלה שהגט בא לידה עכשיו. וכהאי גוונא מהני מיגו להוציא.

(ח) תוס' ד"ה משום בת אחותו, בתוה"ד, כיון שהיא גרושה לפנינו. הפני יהושע תמה על דבריהם, דחוקה דמעיקרא עדיפא מחוקה דהשתא, כדמוכח בעירובין (לה:): וכתובות (ט). ובעוד מקומות. עוד הקשה על תירוצם השני, דנוקמה בחזקת כשרה, דאם כן כל אשת איש שזינתה תהא נאמנת לומר גרושה הייתי. ועוד, מה הועילו חכמים בתקנתן הכא, אכתי תטמין הגט ותאמר גרושה הייתי. אלא ודאי, כיון דמעיקרא התרו בה ולא אמרה גרושה אני, איתרע לה חזקת כשרות. ומכאן ב' הקושיות כתב הפני יהושע, דב' תירוצי התוס', תירוצי אחד הוא, דמשום דחזקת

באחר מעיד עמו על השליחות הוי ממש כיוצא מתחת ידי שניהן. (ט) בא"ד, שם. הבית שמואל (סימן קמ"ב סק"ח) תמה על המחבר, שהביא יש אומרים דסברי דבעינן שיהיו שניהם שלוחים דוקא. ותמה, הרי לא מצינו דפליגי בדבר. אמנם הפני יהושע כתב, דתוס' לא כתבו זאת אלא לסברא דנפשיהו, אבל בוודאי לרש"י בעינן שיהיו שלוחין דוקא. [ואמנם אי נדייק בדברי הרשב"א, שהביא את דברי התוס'. דבראשית דבריו כתב על רש"י, ונראה דלאו דוקא אדוקין בו קאמר וכו'. והמשיך, ורבותינו בעלי התוס' ז"ל כתבו, דאפי' אחד שליח והאחר אומר בפני עשאו שליח על גט זה להוליכו לאשתו, לרבא כשר וכו'. דהיינו דמכאן ואילך הווי דברי התוס', ולא לרש"י. ועיין לקמן אות י', שכתב דדוקא לטעמא דרש"י בשניים שהביאו את הגט, בעינן שיהיו תרווייהו שלוחין דוקא, ומטעמא דהיכר ולכאורה מוכח כהפני יהושע.].

דף טז ע"ב

(י) רש"י ד"ה כשר, בתוה"ד, דהא טעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו וכו'. כתב הרשב"א, דמכאן מוכח דמה שכתב רש"י (בעמוד א') ד"ה מתחת ידי שניהן, ששניהן אדוקין בו, לאו דוקא. [וכן ביארו התוס' (שם) דבריו]. דלפי מה שפירש סוגיין אליבא דטעמא דמצויין לקיימו, אין מעלה באדוקין בו כיון דמצויין לקיימו. [לכאורה משמעות דבריו, דאי לטעמא דבעינן לשמה ולאחר שלמדו, וגזרו משום שמא יחזור הדבר לקלולו, וטעמא דשנים אין צריכין משום דלא שכיח, לא גזרו. כדאיתא לעיל (ה):]. היה מקום לומר דדוקא בשניהן אדוקין בו מיקרי לא שכיח. ולכאורה צריך עיון, דהא רש"י עצמו כתב בהמשך הדברים, דאף לרבא בעינן דלא להווי שכיח, דאי לאו הכי אם באת להכשיר את אלו יכשירו את אלו, וכיון דאינו שכיח מלתא דמוכחא היא. ואם לענין זה סגי בהא דהווי תרווייהו שלוחין, אף דלא אדוקי ביה כי היכי דלהווי היכר הכי נמי, לענין הא דלא שכיח לטעמא דרבה. ואי לסברת רבה בעינן אדוקין דוקא, הכי נמי נבעי להיכר דלא ליתו לאחלופי. ואולי יש לומר דראיית הרשב"א גם ממה שהביא לאחר מיכן, גם המשך דברי רש"י, שכתב דהא דהווי שלוחין הוא ההיכר. וצריך עיון.].

(יא) בא"ד, ואי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שניהם שלוחים וכו'. כתב הרשב"א, דקשיית רש"י דוקא לשיטתו לעיל (ב): ד"ה דאתויהו, דמעלת אתויהו בי תרי, משום דכיון דאתויהו מצויין הן לקיימו. אבל לשיטת תוס' (שם) בד"ה דאתויהו, [וכן סבר הרשב"א גופיה] דמעלת בי תרי, משום דמעידים שהבעל שלח אותם. וודאי דבעינן שיהיו שלוחים. אמנם אין הכי נמי אם מעיד שהבעל שלח את השני מהני, וכמו שכתבו התוס' (בעמוד א') בד"ה אבל.

(יב) תוס' ד"ה אלמא, בתוה"ד, דהא תנן אחד אומר אחד אומר וכו' אלמא מהימן חד אף על גב דלא מסהיד אלא אכתיבה ולא אמרינן דלא דייק. כתבו המהרש"א והמהר"ם שיף, דאף דכתבו התוס' לעיל (טו). ד"ה או כולו, דרב חסדא סבר, דכיון שאין מתקיים הכל על פיו לא דייק. הני מילי, דוקא במעיד על חצי חתימה, ולא מתקיים דבר שלם בעדותו כלל, מה שאין כן הכא דמסהיד אכולה חתימה.

(יג) גמ', לישנא אחרינא וכו' אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסול, אלמא קסבר שנים שהביאו וכו' צריכים לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. כתב הרמב"ן, דמכאן ראייה למה שכתבו התוס' בד"ה אלמא, דאף רבה מודה לטעמא דאתי לאחלופי בשאר שטרות. דהא הכא על כרחך כרבה אזלינן, דאילו לרבא ודאי שבשנים המביאים גט אין צריך שיאמרו בפנינו נכתב, ואם כן מאי טעמא פסלינן ביוצא מתחת ידי שניהן ואחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם, הא איכא עדות שהיה לשמה, על הכתיבה ועל החתימה, ועל כרחך דמשום אחלופי הוא, ולהכי בעינן שהאומר בפני נכתב הוא עצמו יאמר בפני נחתם, דלא ליתו לאכשורי קיום בשאר שטרות בעד אחד. וכן הוכיח המהרש"א מרש"י ד"ה סיפא דקתני (השני), דקאי אליבא דלישנא בתרא, וכתב טעמא דאחלופי.

(יד) תוס' ד"ה ומר סבר, בתוה"ד, ובחנם פירש כן וכו' ומפרש טעמא משום אחלופי, ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלולו. והפני יהושע תירץ, דאף דסבר ר' יהודה לטעמא דשמא יחזור, ניחא לגמ' למינקט טעמא דאחלופי, לרבותא, דאף לאחלופי חייש רבי יהודה. ונפקא מינה, דאי משום שמא יחזור לחוד, אם נשאת לא תצא, וכדאיתא לעיל (ה). אבל משום איחלופי אמרינן אם נשאת תצא.

(טו) בא"ד, דרבנן לא מיפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי, לרבי יהודה נמי לא מסתבר לחלק וכו'. הקשה התוס' הרא"ש, דאם כן כמאן אזלא הא דאמרינן לעיל (ה). דתרי דמייטי גיטא לא שכיח ולא גזרו ביה אף לרבה (אחר שלמדו), הא לרבנן דמתניתין גזרו אף בתרי, ור' יהודה אף בחד לא גזר, אחר שלמדו. ותירץ, דהתם דגמ' דהתם כלישנא קמא דהכא, דמתניתין מייירי באינו יוצא מתחת ידי שניהן, ולהכי פסלי רבנן. [ואף דהכא אמרינן דרבה מפרש כלישנא בתרא, דמתניתין מייירי בתרי. מכל מקום אין הכרח לכך, וכמו שכתבו התוס' בד"ה ורבה].

(טז) גמ', רבה בר בר חנה חלש עול לגביה וכו' שקלה לשרגא מקמייהו. לכאורה

וכו'. וכיון דהכא גזייה לזמן, והווי דין מרומה, הדרא לדין תורה דבעינן דרישה וחקירה. וממילא קטלינן לה. ולפי זה ביאר, דמשמעות "לרמאי לא חיישינן", כיון דודאי רמאות הוא ממילא איפסל אותו הגט, ולא חשו רבנן להכי, היינו להתירו, ויפסל משום דליכא דרישה וחקירה.

(יז) רש"י ד"ה אהנו, בתוה"ד, לא כתבו ליה סופרי הדיינים ולא חתמו עליה סהדי. הקשה התוס' הרא"ש, מה תועלת בכך, הרי יכול לכתוב בכתב ידו, ובלא עדים. וכדתנן לקמן (פג). דבכהאי גוונא הולד כשר. ותיירץ, דלא חיישינן להא, משום דרוב אנשים אינן בקיאים לכתוב גט בעצמן.

(יח) גמ', גזייה לזמן רידה ויהביה ניהלה וכו' לרמאי לא חיישינן. הר"ן (ח). בדפי הרי"ף (ף) הביא, דהר"ח פירש, דכיון דלרמאי לא חיישינן, משום הכי כשר ותנשא לכתחילה. וכן כתב הרמב"ם (בפ"א מגרושין הכ"ו). וכתב הר"ן, דהכי משמע מהא דבטר דשנינן אהני דלכתחילה לא תנשא. שוב מקשינן גזייה לזמן וכו', ואי נימא דבכהאי גוונא נמי פסול לכתחילה כמו באין בו זמן כלל, מאי מקשה. וכתב, דלפירוש רש"י בד"ה אהנו, וד"ה גזייה. אין הכרח מהגמ'. משום דהא דתירצה מעיקרא, דלא תנשא לכתחילה, היינו דלא יכתבו ויחתמו לו גט בלא זמן, והיינו דמקשינן השתא דאחר שיכתבו לו יחזור ויגזו, ואף דלכתחילה לא תנשא בו, מכל מקום הוא יעשה כן כדי לחפות.

(יט) גמ', אהני לשבוע דלקמיה. הקשה המהר"ם שיף, מאי אהני, הרי אם תזנה יכתוב לה גט מיד, חמנו השבוע בו נכתב, ויחפה עליה שגירשה באותו השבוע, אבל לפני שזינתה. ותיירץ, דרוב פעמים כיון שזינתה בכתב ידו יודע מיד שזינתה. ואף כשנודע לו, סבור שלא יודע לבית דין, כי על פי רוב יעברו ימים רבים ואפילו שמיטה, עד שיוודע לו שבאים להעיד עליה, ולזה שפיר מהני תקנת הזמן. נעוד נראה להוסיף, דמה שתיקנו זמן משום שמה יחפה, אינו כדי לקיים דין מיתת בית דין, אם אמנם זינתה. דאי לאו הכי, לא היה להם לתקן אלא שיועיל אם כתב זמן היום, ואפילו השעה. אלא כדי שלא יהיו נבות ישראל פרוצות בעריות, שתזנה ותסמוך שיחפה עליה ותיפטר ממיתה. ואם כן כיון שחוששת שמה יארע שלא יגרשנה עד שתעבור השמיטה וכבר לא יוכל לחפות עליה, סגי בהא כדי ליראה, שלא תזנה. (א.ג.). אמנם לפי מה שביארנו התוס' לעיל בד"ה זנות, דזנות דלא שכיח היינו בעדים והתראה, נראה דלא סברי כן. וצריך עיון.]

דף יח ע"א

(א) רש"י ד"ה קלא וכו', ובין לענין זנות וכו' בעיא להכיא עדים. ועיין תוס' ד"ה הנהו. ועיין לעיל יז: אות י"ג.

(ב) תוס' ד"ה הנהו, בתוה"ד, כשרואין בזמן שזמן הכתיבה הוא קודם המסירה אית ליה קלא. וכתבו התוס' לעיל (יז): ד"ה עד, דהיינו דוקא כשמגרש על ידי שליח. וכתב הרשב"א, דלפי זה בכל גט מוקדם, אם יתנו על ידי שליח יהיה כשר. והר"ן (ח). בדפי הרי"ף (ף) כתב, דזו קולא יתירא. ולפיכך פירש, דדוקא בגיטין הבאים ממדינת הים, סמכינן אהאי טעמא דקלא, וכן במשליש גט לאשתו והלך לדרכו ומשום עיגונא. והבית שמואל (סימן קנז, סק"ו) כתב, דאין הכרח דתוס' סברי כהרשב"א להכשיר גט מוקדם על ידי שליח, דאפשר דדוקא בגט שנכתב ונחתם זמנו כדין, אלא שנמסר באיחור, סמכינן על הקולא, אבל אם מעיקרו נכתב בזמן מוקדם, לא סמכינן אהאי קלא.

(ג) גמ', והלכתא משעת כתיבה. הרא"ש (סימן ו) לא גריס לה. וכתב, דהמנהג בכל אשכנז וצרפת כרב.

(ד) תוס' ד"ה המשליש, פירש בקונטרס והוא הלך לדרכו, ובחנם פירש כן. כתב הר"ן (ח): מדפי הרי"ף, דרש"י נקט לה בדוקא, משום דסבר דלא סמכינן אטעמא דקלא אית להו אלא במקום עיגונא, וכדלעיל באות א'.

(ה) תוס' ד"ה מאימתי, בתוה"ד, דלא משמט אלא מלוה. וטעמא דמילתא ביאר בשנות אליהו (שביעית פ"י מ"א), משום דכתיב "כל בעל משה ידו", דמשמע דוקא הלוואה. והכי דרשינן בספרי (פרשת ראה), שמוט, יכול בגולה ופקדון, תלמוד לומר "משה ידו". אבל הבית יוסף (חושן משפט סו, יט) הוכיח מדברי הרמב"ם (פ"ט משמיטה ויובל ה"ה), דמפרש דלכולי עלמא שביעית משמטת כל חוב, ולא דוקא הלוואה, וטעמא דהקפת החנות ושכר שכיר דאין משמטים, משום דהדרך להקיף בהן שנה או שנתיים ואין הדרך לנגשו, וממילא דמי למלוה עד אחר שביעית, דשביעית אינה משמטת בזה לרוב הפוסקים. והוכיח כן נמי מדברי שו"ת הרא"ש (כ"ל על ג, ע). אבל הגידולי תרומה (בשער מה) פליג על הבית יוסף, וכתב, דכולי עלמא מודו דבעינן דומיא דהלוואה.

(ו) בא"ד, שם. כתב בדרך אמונה (פ"ט משמיטה ויובל הי"ב בביהה"ל), דלדעת תוס' דאין משמט אלא מלוה, מאי דמהני זקיפה במלוה, משום דמשוקפו אינו מחשיבו לתשלומי הדבר שהתחייב, אלא לחוב ממון סתם, וגם זה בכלל משה ידו, דבודאי אין הכונה דוקא להלוואה ממש, אלא לתביעת ממון, ודוקא קודם שוקפו אינו תובעו ממון אלא שכר שכיר או קנס וכיוצא בזה.

כשרות מסייעא לחזקה דהשתא, איתרע חזקה אשת איש.

(ט) רש"י ד"ה משום פירות, שמוזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה תגבם וכו' שיאמר לה קודם גרושין מכרתי. ובתוס' ד"ה ריש לקיש, כתבו הטעם, כדי שתדע האשה מתי נכתב ונחתם, ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה. וכתב המהרש"א, דכנראה לא ניחא להו מפירוש רש"י, משום דלשיטתם שכתבו בסמוך לר' יוחנן שתיבא גיטה לבית דין ויכתבו לה שעת הנתינה. ועל כן החשש הוא שלא תפסיד עד שעת נתינה. וכתב לעיין בר"ן (ז: מדפי הרי"ף) שאמנם כתב כן.

(י) תוס' ד"ה ריש לקיש, בתוה"ד, ואם תאמר גט מאוחר יפסל מהאי טעמא ובפרק גט פשוט מוכח דכשר. אבל הרמב"ם (בפ"א מגרושין הכ"ה) כתב, דגט מאוחר פסול. וכתב הר"ן (ח). בדפי הרי"ף, דהרמב"ם יפרש הא דהכשיר ר' חנינא בבבא בתרא (קס.), גט מקושר שעדיו מתוכו, מפני שיכול לעשותו פשוט. אף דזמנו דמקושר מאוחר הוא. היינו דוקא בגט חוב.

דף יז ע"ב

(יא) תוס' ד"ה זנות, בתוה"ד, וחשו שלא תאסר עליו עולמית ויתפסנה באיסור, אבל הכא לא חשו אי מחייבת מיתה וכו'. הקשה הרש"ש, דהא הכא נמי איכא למיחש שיחזירנה אחר הגרושין, והיא נאסרה עליו מחמת שזינתה תחתיו, וכמו שכתבו התוס' לקמן (יח). ד"ה הנהו. ותיירץ, דריש לקיש סבר, דלא שכיח שיחזירנה, מאחר שיוודע שאסורה לו בודאי, מה שאין כן בבתולה הנשאת, יתלה שמה זינתה קודם הארוסין, או שנאנסה. ובתוס' הרא"ש תירץ קושיית התוס', דהכא דכל החשש דוקא בבת אחות, אמרינן דלא שכיח. עוד תירץ, דהתם חיישינן שזינתה קודם הנישואין, אבל בנשואה דבעלה משמרה, זנות לא שכיח. והגרע"א הקשה, דלקמן (כו): פשיטא לתלמודא דלמאן דאמר משום פירי, אף בארוסה לא גזר משום שמה יחפה, ומתוך כך הוצרכו לטעם אחר. ולדברי התוס' הרא"ש, נימא דבארוסה מודה לטעם דשמה יחפה, כיון דבארוסה זנות שכיח.

(יב) תוס' ד"ה עד, בתוה"ד, ואם תאמר ולר' יוחנן היאך כותבין גט לאיש וכו' ניחוש שמה יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי. הר"ן (ח). בדפי הרי"ף תירץ, דבגט ליכא למיחש להכי, כיון דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה, וכדאמרינן בגמרא לקמן (יח.), ועיין באות הבאה.

(יג) בא"ד, ליחוש שמה תזנה וכו' ויש לומר דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה, דלא מקדים פורענותא לנפשיה. כתב הפני יהושע, דהא דתירצו כן דוקא השתא, ולא תירצו כן אהא דהקשו מעיקרא "וליחוש שמה כתב בניסן ולא נתן עד תשרי". משום, דהתם החשש שעושה כן בכונה להפסיד הלקוחות, ולהכי ניחוש שמהאחר הגרושין בכונה, מה שאין כן הכא אין טעם שלא יגרש מיד.

(יד) גמ', אמר לך רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן. הפני יהושע תמה, מנא ליה לר"י לומר דרבנן פליגי אדרבי שמעון בתרתי, הא כיון דלרבי שמעון על כרחך טעמא משום פירי, נימא דרבנן נמי מודו להאי טעמא, ופליגי עליה רק בהא דסברי נמי טעמא דבת אחות. עוד הקשה, דבאמת מנא ליה לתלמודא דרבי יוחנן פליג אטעמא דפירי, ומשום הכי הקשו והא איפכא שמעינן להו, דילמא מודה לטעמא דפירי, אלא דאתי לאוסופי לטעמא דבת אחות, משום דרבנן פסלי רבנן. ועל קושיא זו תירץ, דמדברי רבי יוחנן שהזכיר רק טעם דבת אחות, משמע, דלית ליה טעמא אחרינא. ועל קושיא הראשונה תירץ, דמדברי רבי אלעזר דלקמן (פג). מוכח דסבר, דאין הבעל מפסיד פירות אלא משעת נתינה, (עיין בדבריו), ואם כן יש לומר דרבי יוחנן כרבי אלעזר סבירא ליה.

(טו) תוס' ד"ה איופור, ריש לקיש אמר משעת כתיבה. וכן כתב הרא"ש (סימן ד) בשם הר"ח, דאיופור בתרייתא. והרא"ש הוכיח כן, דאי קאי אקמייתא, הוה לתלמודא לפרש דאיופור קמייתא. ומדסתים, משמע דקאי אדסמין ליה. והביא, דבעל העיטור הוכיח מהירושלמי דאיופור קמייתא, דרבי יוחנן אמר משום פירי, וריש לקיש משום בת אחות, והרא"ש דחה ראייתו.

(טז) תוס' ד"ה גזייה לזמן, בתוה"ד, לא כמו שפירש שם בקונט' דאי מחקה ליה קטלינן לה וכו'. וכן כתב רש"י לקמן (יח). ד"ה קלא אית להו, ותוס' (שם) ד"ה הנהו קלא, לשיטתייהו הכא. והקצות החשן (סי' ל' סק"א) תירץ על פי מה שכתב בתשו' מוהר"ר בצלאל (סי' ה'). דדין מרומה בדיני ממונות הוי כדיני נפשות ממש, וכל שלא נעשה בדרישה וחקירה עדותן בטילה. ולפי מה שפירש רש"י הכא. בד"ה לרמאי לא חיישינן, לרמאות כזה שהוא ניכר ונגלה לא עבידי איניש דעבדי, ולא חשו רבנן להכי. וביאר דבריו, לפי מה שכתב הנימוקי יוסף (סנהדרין י: מדפי הרי"ף), דאף דמדאורייתא בעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות כבדיני נפשות, מדכתיב "משפט אחד". מכל מקום, היכא דליכא ספק רמאות, לא בעי. והוא מתקנת חכמים, כדי שלא תנעול דלת בפני לוי. והכי נמי, הא דכשר גט, אפילו אם אין בו זמן. אף דאי אפשר שתהיה דרישה וחקירה, משום דשכיחי טובא כהודאות והלוואות, ויש כח ביד חכמים, משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש

דלרבותא נקט התם המשליש, דאף שהוא בעיר מותרת מיד. ולדבריהם דהכא, היה להם לפרש איפכא, דדוקא נקט המשליש שהוא בעיר, דאם הולך חיישינן שמא נתפייס. ותיריך, דכוונת התוס' דהתם, דהוה מצי למינקט שולח שאינו בעיר, ובאופן שלא קבע זמן, דבכהאי גוונא נמי מותרת.

יא) גמ', מאי בינייהו. כתב המהר"ם ש"ף, דהא דלא אמרינן איכא בינייהו, אי בעינן שיחתמו כולם לשמה. משום דאף למאן דאמר משום עדים, אין צריך שיחתמו לשמה אלא ב', וכדמוכח ברש"י ד"ה **ומאן דאמר**, דטעמא דאחד מהן קרוב בטל הגט, משום דקיימא לן **בסנהדרין** דאפילו מאה שנמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו בטלה. ואמאי לא פירש רש"י בפשיטות משום שלא חתמו כולם בכשרות, והוא אמר שיהיו כולם עדים, אלא על כרחך דאין צריך שיהיו כולם מעידים בעדות כשרה.

יב) תוס' ד"ה שמא פייס, בתוה"ד, אבל אם אחר עשרה ימים צוה להם לחתום כשר דאפילו בטל הגט קודם קיימא לן וכו' דחזור ומגרש בו. אמנם **התוס' לקמן (לב:)** ד"ה **התם** כתבו, **דבקיודושין (נט:)** משמע, דאם ביטלו בפירוש מודה רב נחמן דבטל, ודוקא בסתמא אמר רב נחמן דאין דעתו לבטל הגט, אלא את השליחות. וכן כתב **הרמב"ם** (בפ"ו מגרושין הכ"א). עוד כתבו **התוס' (שם)**, דאפשר, דאפילו אי נימא דאי אפשר לבטל גט, אפילו בפירוש. מכל מקום הכא דעדיין לא נחתם לא חשיב גמר מעשה, ומצי לבטולי.

יג) תוס' ד"ה אמרי לה, בתוה"ד, וחזר בו רבינו תם ומפרש כמו שמפרש וכו' דתלינן דחתמו לכבוד או למילוי וכו' אבל וכו' ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף פסול לכולי עלמא. כתב **המהרש"ל**, דלפי זה הא דאמרינן הכא, אמרי לה כשר ואמרי לה פסול, אינו מילתא באפי נפשה, אלא קאי אהא דאמרינן, אי נמי כגון שנמצא קרוב או פסול, דדוקא לאמרי לה כשר, אמרינן דאיכא בינייהו הכי, אבל לאמרי לה פסול, לא משכחת לה כלל שיוכשר באחד מהן קרוב או פסול, בין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש, וליכא בינייהו אלא נפקא מינה קמייתא. אבל **המהרש"א** כתב, דמה שכתב רבינו תם דלכולהו לישיני פסול, היינו דוקא בשני אחרונים, אבל באמצעים כשר, אף למאן דפוסל בתחילה. ואם כן, לא פליגי אמאי דאמרינן איכא בינייהו אחד מהם קרוב או פסול. **והקרני ראם** (באות ד) כתב, דמלשון התוס' לא משמע כמהרש"א.

ז) גמ', מאימתי נזקפין במלוה משעת העמדה בדין. הקשה הבית יוסף (חושן משפט סז, ז), אדברי הרא"ש **לקמן (פ"ד, יז)** שכתב, דאם זקף במלוה לפורען עד זמן פלוני מהני, והרי הכא אמרינן דבעי העמדה בדין דוקא. וכתב, דנראה דהרא"ש סבר, דדוקא בהני דהכא, שהם קנסות, וכן כתובת אשה, דכמעשה בית דין דמיא, לא מיקרי זקפן אלא משעת העמדה בדין. אבל בשאר מילי שאינן קנס, משקיבל עליו לפורע בזמן פלוני מיקרי זקיפה. **והמשנה ראשונה, שביעית (פ"ט מ"ב)** תמה על הבית יוסף, דהרי רש"י בד"ה **מאימתי נזקפין פירש**, כלומר, מאימתי הויא כזקיפה. ומשמע, דהכא לא אתי למעוטי ולמימר דזקיפה ממש לא מהני, אלא דהעמדה בדין דינו כזקיפה אף דבאמת לא זקף. וגם תמה על עיקר סברת הבית יוסף, דמאי גרע מעשה בית דין משאר חובות דלא יהני ביה זקיפה בלא העמדה בדין.

ח) גמ', אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק לא שנו אלא שעסוקין באותו ענין. ופירש רש"י בד"ה **לא שנו**, דמייירי בשטרות. וכתב **המהר"ם ש"ף**, דלהכי לא תיקשי מהכא לשמואל דסבר דכתובה לעולם נחתמת בלידה, אף בלא עסוקין באותו ענין. דרבי אלעזר ברבי צדוק לא מייירי בכתובה אלא בשאר שטרות. **והרא"ש (סימן ז)** כתב, דרבי אלעזר ברבי צדוק קאי אמתניתין **דלעיל (יז)**. דמייירי בגיטין, דבגט נמי מהני עסוקין באותו ענין. והביא, **דהרמב"ם** (בפ"א מגירושין הכ"ה) כתב, דבגט לא מהני עסוקין באותו ענין.

ט) גמ', אבל עסוקין באותו ענין כשר. כתב הר"ן (ח: בדפי הרי"ף), דדוקא בשטר הלואה מהני עסוקין באותו ענין, דעיקר השיעבוד מחמת המעות שנותן לו ביום, וכיון שמוזמנים לחתום, אית ליה קלא. אבל בשטרי חיוב שמחייב עצמו בקנין או בשטר, כל שלא נגמר הקנין או השטר ביום, במה מתחייב לו, ולא מהני מאי דאית ליה קלא. ותמה על **הרמב"ם** (בפכ"ג ממלוה ולוה ה"ג) שלא חילק, ומשמע מדבריו, דאפילו בשטרי חיוב מהני עסוקין באותו ענין.

דף יח ע"ב

י) תוס' ד"ה חיישינן, בתוה"ד, ונראה לרבינו תם וכו' אבל בהנך דלקמן שהולך משם ואינו בעיר וכו' וקובע זמן, חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפייס. הקשה **המהרש"א**, הא **התוס' לעיל** (בעמוד א') ד"ה **המשליש** כתבו,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>